

Posudek diplomové práce

K problematice neosobního vyjadřování s přihlédnutím k situaci v italštině, francouzštině a češtině,

kteřou předložil ŠTĚPÁN TROUSIL,

FF UK, Ústav románských studií.

Štěpán Trousil předložil práci, která je ve všech ohledech příkladnou studií. Na 266 (!) stranách svého textu se pokusil o vyčerpávající kontrastivní popis všech prostředků, které v italštině, francouzštině a češtině slouží k tomu, co diplomant nazývá neosobní vyjadřování. Je třeba říci, že jde o pokus více než úspěšný.

Svou práci rozdělil do dvanácti hlavních kapitol, v nichž postupně uvádí a definuje konkrétné prostředky, které v těchto třech jazycích nacházíme. Klíčové kapitoly se v tomto ohledu týkají francouzských konstrukcí se zájmenem *on* (kap. 5), neosobních sloves (kap. 6), pasiva (kap. 7), italského *si impersonale* (kap. 8), faktitivních vazeb (kap. 9) a role nefinitivních slovesných tvarů (kap. 10). Práci uzavírá trojice *résumé* (české, italské a anglické) a obsáhlá bibliografie.

Rád bych se teď vyjádřil k některým dílčím - a zcela zanedbatelným - problémům. Z mé strany půjde spíš jen o otázky, které tato rozsáhlá práce nastoluje, popř. o dotazy k některým pasážím či formulacím.

1) Na s. 13 diplomant píše, že pokud jde o shodu přičestí v konstrukcích, které slouží ke zdvořilostnímu oslovení, je čeština „vyhraněnější“. Nejsem si jistý, zda úplně rozumím tomu, co je tím míněno.

2) Na s. 49 čteme, že zájmeno *on* je blízké zájmenu *il* „...například pokud se inverze týče (analogicky k *où va-t-il?* se tvoří otázka *où va-t-on?*)“. Nevím, jak tomu mám rozumět. Zájmeno *on* je přece „blízké“ syntakticky stejně tak zájmenu *nous* nebo *vous*. Je možné vůbec tvrdit, že inverze *va-t-on* je podmíněná analogií k *va-t-il*? Možná že zde pojmu *analogie* není připisován technický význam, jaký známe z morfologie.

3) Na s. 118 je uvedena definice valence: „Jedná se o syntaktickou vlastnost sloves poutat k sobě určitý počet jistých tvarů dalších slov...“. Používá-li diplomant termínu valence ve smyslu argumentové struktury (a tak je to také ze s. 118 zřejmé), pak přece nejde o „tvary“ slov.

4) Na s. 119-120 jsou za monovalentní slovesa prohlášena i *arrivare*, *andare* (společně s *dormire* či *vivere*) s tím, že jako taková mají jen jeden aktant, a to v pozici podmětu. Možná by bylo teoreticky výhodnější, kdyby mezi těmito dvěma typy sloves vedla ještě jedna dělicí čára, jež je dnes běžně přijímána. Slovesa jako *arrivare* se totiž od sloves typu *dormire* liší tím, že subjekt těch prvních se chová jako předmět přímý (testem může být např. pronominalizace pomocí *ne*: *sono arrivati due studenti - ne sono arrivati due* vs. *qui hanno dormito due studenti - *qui ne hanno dormito due*). Tato slovesa se někdy nazývají *inakuzativní*. Toto rozdělení by diplomantovi zřejmě ušetřilo některé komplikované úvahy o homonymii aktivních a pasivních forem (typu *sono andato - sono amato*): Štěpán Trousil totiž tvrdí, že „...tato diferenciacce není náhodná, ale zcela funkční, protože směřuje k omezení nežádoucí homonymie tvarů se zcela odlišnou funkcí.“ (s. 135). Určitě souhlasím s tím, že nejde o náhodný jev, ale homonymii (nebo často uváděnou analogii) bych z explikace vynechal.

5) Ke s. 123 (pozn. 2) bych připojil poznámku. V případě takového výjimečného pasiva, jako je angl. *The bed was not slept in*, jsou ve hře restriktce, které zabraňují této transformaci v jiných případech: *He slept in New York - *New York was not slept in* (totéž pro sloveso *live*). Někdy se uvádí, že komplement v této konstrukci musí být tzv. inherentně-lokativní, třebaže zřejmě nejde o argument (či valenční doplnění).

6) Na s. 164 Štěpán Trousil píše, že někdy je konatel účastníkům komunikačního aktu „...znám na základě presupozic.“ Rád bych věděl, v jakém smyslu diplomant pojem *presupozice* používá. V tomto kontextu mi totiž nepřipadá jako vhodný.

7) Na s. 175 jsou v příkladech různých prostředků uvedena excerpta, která svým datem vzniku sahají do daleké minulosti. Myslím, že ukázky, v nichž se střídá italština Svevova s jazykem 2. pol. 16. stol. (Ramusio) nebo z poč. 17. stol. (Sarpi), poněkud zkreslují postřehy, které diplomant nabízí k selekci pomocného slovesa v konstrukcích se *si impersonale*.

8) Na s. 196 je uvedeno, že infinitivní vazba se týká sloves smyslového vnímání, jako jsou *vidět, slyšet, poslouchat, zaslechnout, cítit* (včetně fr. a it. ekvivalentů). Asi by bylo dobré upřesnit, že ne všechna tato slovesa vstupují do konstrukcí s infinitivem: *slyším Karla hrát na kytaru/*poslouchám Karla hrát na kytaru*. To je však jen příklad z češtiny; italština a francouzština se pravděpodobně v této možnosti liší: **guardo/*ascolto Pietro suonare la chitarra - ?je regarde/?j'écoute Pierre jouer de la guitare*. Diplomantovy příklady se týkají pouze sloves *vidět/slyšet*, takže tato má poznámka je míněna jen jako otázka k zamyšlení.

9) Kapitola věnovaná performativům (s. 227-228) mi osobně připadá jako zcela zbytečná, tj. ve stručné prezentaci tohoto pojmu (založené na starším pojetí, které vychází ještě z Austina a které čerpá diplomant ze Šabršuly) nevidím mnoho souvislostí s neosobním vyjadřováním.

10) Podobně poslední kapitola, věnovaná obsáhlým ukázkám, se jeví také jako nadbytečná (zejména integrální text Ecova článku na s. 253-254), a to hlavně proto, že veškeré prostředky, které jsou exemplifikovány v této poslední části, už diplomant dostatečně doložil na excerptech, která najdeme v příslušných kapitolách.

Jak už jsem zmínil na začátku, je tato práce opravdu mimořádnou komparativní studií, jež by mohla být uznána jako práce rigorózní (a to nejen díky svému - na diplomovou práci extrémnímu - rozsahu). Štěpán Trousil tedy předložil práci, která nejenže splňuje veškeré požadavky, ale daleko je i překračuje, a proto ji k obhajobě vřele doporučuji.

V Praze dne 24. ledna 2007

Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
oponent diplomové práce

.....